

Stabilisering for og med folket - mot monopolkapitalen og reaksjonen

Taler

Peder Furubotn

- 1 Så vel produksjonens omfang som produktiviteten i industrien har øket
betydelig mer enn forutsatt i 1945, da grunnlaget for lønnsnivået og
landbruksprisene ble fastlagt. Dette har brakt monopolkapitalen i vårt land en
betydelig øket profitt. Industrinæringene som beherskes av monopolkapitalen,
5 værers nå høykonjunktur og presser prisene i været, undergraver folkets
levestandard og framkaller faren for inflasjon og kaos i næringslivet.

- Regjeringen hevder at den arbeider for og vil komme til å arbeide for
stabilisering av landets økonomiske liv. Men Regjeringens økonomiske politikk
10 - slik den kommer til uttrykk i finansministerens framstilling og i den praktiske
gjennomføringen hittil - må nødvendigvis også før eller senere føre tilbake til
krise og kaos. I sin problemstilling har nemlig regjeringen i høy grad tapt
monopolkapitalen av syne og stiller de to bærende befolkningslag - arbeiderne
og bøndene - i motsetningsforhold til hverandre. På fagkongressen stilte
15 finansminister Brofoss problemet slik:

- «Kravet om lønnsforhøyelse må sees i forbindelse med kravene om høyere
priser på jordbruksprodukter - - -. Det rent politiske og økonomiske spørsmål er
således: Vil de grupper av befolkningen det her gjelder, altså først og fremst
20 lønnsarbeiderne, påta seg å bære denne nedsetting av sin levestandard for å
imøtekomme dette krav? Det er dette grunnleggende spørsmål en ikke kan
komme forbi i denne sak. Jeg tror vi står oss på å formulere spørsmålet slik som
det virkelig er. Det gjelder her en overføring av inntektene fra en gruppe til en
annen, fra forbrukerne, dvs. lønnsarbeiderne til jordbruksnæringene. Er vi villig
25 til dette? Jeg overlater til denne forsamling å gi svaret på dette spørsmål.»

Denne problemstilling er grunnfalsk. Det virkelige forhold er at så vel
arbeiderne som bøndene - og også middelstanden i sin helhet - på de

30 forskjelligste måter blir utplyndret av storindustriens monopolkapitalister. Alle
er offer for den samme monopolkapital. Den enes realinntekt, bøndernes f.eks.,
kan derfor ikke bedres ved angrep på den annen, arbeidernes, som Brofoss og
Regjeringen framstiller det. En reell bedring, såvel for den ene som for den
35 andre av disse avgjørende befolkningsgrupper, kan bare oppnås i felles kamp
mot den felles fiende, dvs. i kampen mot monopolkapitalens herredømme.
Monopol- og storkapitalen er selve fascismens og reaksjonens kilde, så vel i vårt
land som i kapitalistiske land ellers.

I det framlegg i samlingsspørsmålet som Olaf Bjerke gjorde på
40 Landsorganisasjonens kongress, ser en at marxistenes kamppolitikk, som er
rettet mot monopolkapitalen, også utgjør det politiske innhold i
enhetsspørsmålet:

«Kongressen fastslår at det store grunnleggende spørsmål, som i dag
45 overskygger alle andre spørsmål i politikken, er å foreta et virkelig oppgjør med
nasjonens fiender: de krigsskyldige, krigsforbryterne og krigsprofitørene,
trustenes og storkapitalens talsmenn i vårt land.

Denne livsviktige, nasjonale oppgave kan ikke løses uten å nå fram til en samlet
50 kraftutfoldelse av alle medlemmer av den organiserte arbeiderbevegelse, sammen
med alle sanne demokrater i folket, med det umiddelbare mål å slå nasjonens
fiende: Reaksjonen. Alle andre spørsmål må underordnes løsningen av dette
grunnspørsmål i norsk politikk.»

55 Det karakteristiske ved svakheten i den politikk som Sentralstyret for Det norske
Arbeiderparti og Regjeringen hittil har ført, er at man i høy grad nettopp har
oversett nødvendigheten av en slik kamppolitikk mot monopolkapitalen.
Finansministerens problemstilling som fører til kamp mellom arbeiderne og
bøndene, kan imidlertid føres tilbake til hans teori om forskjellen mellom
60 individets pengeøkonomi og samfunnets totaløkonomi.

I sin tale på Fagkongressen uttalte Brofoss:

«For forståelsen av den alminnelige økonomiske politikk som har vært ført, er
65 det nødvendig å ha klart for seg forskjellen mellom individets pengeøkonomi og
samfunnets totaløkonomi. For den enkelte framstiller det seg slik at han lever av
sine pengeinntekter. Har han penger kan han kjøpe varer for dem. Dette syn

burde for øvrig ha fått et grunnskudd under krigen, hvor det ikke hjalp bare å ha
70 penger når det ikke var varer i butikkene. Men likevel vil den enkelte lett kunne
resonnere som så, at hvis jeg kan øke mine pengeinntekter så kan jeg leve bedre.
Men sett fra samfunnets synspunkt kan vi bare leve av det vi kan produsere av
varer og tjenester. En økning av pengeinntektene i samfunnet betyr ikke at alle
kan leve bedre. Det kan en bare oppnå ved å produsere mer».

75 Denne kjente uvitenskapelige teori om forskjellen mellom individets
pengeøkonomi og samfunnets totaløkonomi kan bare framkalle forvirring
innen den faglige og politiske arbeiderbevegelse og føre til at man i det politiske
liv trekker uriktige slutninger. Tilegnelsen av ubetalt arbeid i form av merverdi
80 er det alminnelige kjennetegn på det kapitalistiske samfunnssystem. Og det
særlige kjennetegn på det kapitalistiske system på det nåværende trinn er at det
er monopolkapitalens representanter som til syvende og sist reiser av med det
vesentlige av merverdien. Dette grunnleggende faktum må være det
bestemmende moment for alle økonomiske og politiske slutninger i politikken i
85 dag. Den progressive grunntanke i den demokratiske folkepolitikk i vårt land er
derfor å la det norske folk tilkjempe seg herredømmet over sitt eget
arbeidsprodukt. Dette betyr at vi begynner å gå over fra profittproduksjon til
behovsproduksjon.

90 Ved hjelp av teorien om forskjellen mellom individets pengeøkonomi og
samfunnets totaløkonomi, kommer Brofoss til denne slutning:

«Lønningene er en del av prisene, og forhøyede lønninger må bety høyere
varepriser, hvis de andre utgiftsposter forblir uforandret.»

95 Dette er ikke riktig. En alminnelig høyning av lønningene behøver i det store og
hele ikke å berøre vareprisene. Forhøyede lønninger kan skje på bekostning av
den merverdi som den herskende klasse tilegner seg, dvs. ved en nedgang i den
alminnelige profitt. I samsvar med det kan de nåværende varepriser for det
100 første delvis omreguleres, f.eks. til fordel for bøndene, fiskerne, industri- og
håndtverksdrivende, som stort sett betjener egne produksjonsmidler, og for det
andre delvis omlegge statens subsidiepolitikk, skattepolitikk, sosialpolitikk o.s.v.
til fordel for de samme befolkningslag og for arbeiderklassen i sin helhet. Den
progressive, virkelig demokratiske og revolusjonære tendens i arbeiderklassens
105 politikk kommer til uttrykk i en praksis som fremmer den sosiale
omdannelsesprosess fra kapitalisme til sosialisme, dvs. den herskende klasse

elimineres som klasse som kan tilegne seg merverdien.

110 Det var denne progressive, virkelig demokratiske og revolusjonære tendens i arbeiderklassens politikk som det kommunistiske partis representant hadde for øye når han på møtet hos Einar Gerhardsen den 19. mai 1945 avga sin erklæring til fellesprogrammet. Om denne erklæring skriver Friheten den 23. juni samme år:

115

«Den 19. mai kalte Einar Gerhardsen sammen lederne for de politiske partiene til konferanse på Stortinget - Nordli fra Høyre, Trædal fra Bondepartiet, Markhus fra Venstre, Eugen Johannesen fra Det norske Arbeiderparti og P. Furubotn fra Norges Kommunistiske Parti.

120

N.K.P. hadde ikke vært med på å utarbeide den felles plattformen. På vegne av partiet avga derfor Furubotn en muntlig erklæring hvor han slo fast at hovedsvakheten ved avtalen var at den manglet en klar formulering av hovedlinjen for landets økonomiske politikk.

125

Vi er av den oppfatning at hovedlinjen i landets økonomiske politikk må være å utvikle landets produktivkrefter i samsvar med den produksjonsteknikk som moderne vitenskap har gjort mulig, så vel når det gjelder industrien som landbruket, skogsdriften, fiskeriene og transporten. Vårt folk står med andre ord overfor den store, nasjonale oppgave: å utvikle landets produktivkrefter med det formål å tilfredsstille folkets materielle og kulturelle behov.

130

For utenrikspolitikken har plattformen den samme svakheten. Etter vår mening må utenrikshandelen eller vareutvekslingen med utlandet tjene den nevnte hovedlinje i landets økonomiske politikk.

135

Den foreliggende avtalen inneholder ellers mange punkter av positiv karakter, så Furubotn på vegne av N.K.P. kunne erklære at partiet stiller seg på denne avtalens grunn under hensyntaking til den avgitte erklæring.»

140

Denne hovedlinjen for landets økonomiske politikk har også fått en klar formulering i enhetsprogrammet for Det Norske Arbeiderparti og Norges Kommunistiske Parti, hvor det heter:

145

a) «Å utvikle landets produktivkrefter med det formål å tilfredsstille folkets

materielle og kulturelle behov», og

150 b) «Parallelt med utviklingen av produktivkreftene høynes folkets levestandard, velstand og kultur.»

I denne politikk kommer det til uttrykk et nytt, historisk element i politikken, som i produksjonsprosessen underordner kapitalens profittmotiv under folkets behovsmotiv. Det egenartede i den nåværende situasjon er at begge disse
155 motiver kommer til uttrykk i politikken. Å representere den nasjonale linje i norsk politikk i dag er imidlertid betinget av at behovsmotivet i politikken får utviklingsmuligheter på bekostning av profittmotivet. Det synes som om finansminister Brofoss ikke har viet dette grunnleggende problem noe særlig oppmerksomhet når han videre kan si i sin tale på Fagkongressen:

160 «Bedriftene har store behov for opplegg til å finansiere de utvidelser og moderniseringer som er nødvendige for at de skal kunne hevde seg i konkurransen når omsetningsvanskene på ny melder seg.»

165 Et varig grunnlag for høyningen av arbeiderklassens og folkets levestandard er ikke mulig uten akkumulasjon, som tjener utviklingen av produktivkreftene. I det er sikkert alle enige. Det avgjørende spørsmål er imidlertid om arbeiderklassen, det norske folk, skal forvalte og dirigere den akkumulerte kapital og den investeringskapital som står til disposisjon, eller om
170 monopolkapitalens representanter skal bli den bestemmende faktor i dette spørsmål. Finansministerens problemstilling er påvirket av monopolkapitalens problemstilling. Dette understrekes ytterligere når Brofoss sier i sin tale:

175 «Overfor de uttalelser som av og til framkommer om mulighetene for en enda sterkere direkte beskatning av større inntekter i bedriftene, vil jeg gjerne ha sagt at en må være klar over at så lenge en har et samfunn bygget vesentlig på privat eiendomsrett, må en også bevare motivene til den økonomiske virksomhet.»

Og videre:

180 «En kan ikke beskatte bedriftene så sterkt at interessen for en øking i aktiviteten bortfaller.»

I disse uttalelser kommer det til uttrykk en tendens i politikken som i praksis vil

bety at man før eller senere må underkaste seg monopolkapitalens herredømme. Økonomisk vil den såkalte stabiliseringspolitikk derfor, istedenfor virkelig stabilisering, bety skritt mot nye kapitalistiske kriser i vårt land. Tendensen i regjeringens økonomiske politikk og praksis peker således ikke mot stabilisering.

190 Tvert i mot må den føre til nye økonomiske kriser, som er uungåelige følger av monopolkapitalens utplyndring av folket. Slike kriser kan ikke unngås - dvs. at en stabilisering ikke kan gjennomføres - ved at det ene arbeidende befolkningslag deler av sitt fattige utkomme med ett annet, så lenge monopolkapitalens profittproduksjon blir uantastet og er den bestemmende
195 faktor. Dette er en kjennsgjerning som framgår av det økonomiske livs historie under kapitalismen. En endring kan bare inntre ved at folket selv bryter monopolkapitalens makt og i sin politikk tar sikte på en virkelig stabilisering ved å utvikle en produksjon som imøtekommer befolkningens behov og gjør disse behov til grunnlag for produksjonen.

200

Det kan i denne sammenheng være av interesse å henvise til en uttalelse av den kjente britiske politiker Pollitt:

«For å tilfredsstille folkets behov er det to viktige punkter som må tas i
205 betraktning: 1) Forholdsregler for å øke lønningene betraktelig på bekostning av profitten. 2) Utvikling av et progressivt skattesystem og en hurtig gjennomføring av Arbeiderpartiets sosiale program.

Vi forkaster enhver teori om at lønningene og levestandarden for det arbeidende
210 folk bare kan heves hvis og når en øking i produksjonen har funnet sted. Det er rik anledning til nå å øke lønningene og sosiale tiltak på bekostning av profitten. Som svar på arbeidsgivernes rop «Vi kan ikke greie det», må vi peke på at den delen av den nasjonale produksjon som utgjør rente og profitt, har øket for hvert år under krigen og at høyere lønninger vil bli en veldig stimulans til
215 forbedring av teknikken og metodene i industrien og til å få vekk de overflødige mellommenn i praktisk talt alle grener i handelen, så vel som å skaffe et stadig og øket marked for den moderne masseproduksjons produkter.»

Videre sier Pollitt:

220

«Vi må også gjøre oppmerksom på den nye viktige rolle fagforeningene kommer til å spille. Forutsatt at det er nøye kontakt mellom regjeringen og fagforeningskongressen og en ikke viker tilbake for de største anstrengelser for å

225 oppnå fullt samarbeid med alle de tilknyttede fagforeningene, vil de organiserte fagforeningene kunne bli en meget viktig støtte for Arbeiderpartiet i kampen mot den fiendtlige klasses aktivitet. De kan bli garantien, spesielt i industrien som skal nasjonaliseres eller bringes under statskontroll og ledelse, slik at samarbeidet blant arbeiderne gjennom deres tillitsmenn og fagforeningene kan
230 oppnås og finne fram til midler som kan slå ned sabotasjen. Det kommunistiske parti bifaller den voksende massebevegelse blant arbeiderne i industrien for å forbedre sine kår. Dette kan bli en voldsom maktreserve og styrke, når arbeiderregjeringen skal realisere sitt program.»

235 Det er i Norges interesse, det er i nasjonenes og folkets interesse at regjeringens nåværende stabiliseringspolitikk blir korrigert. I samsvar med en riktig politisk korrigering må alle sanne demokrater utvikle og forsterke det politiske arbeid på alle områder, slik at stabiliseringslinjen ikke blir undergravd av en politikk som bl.a. framkaller kamp mellom arbeidere og bønder. Såvel arbeiderne som
240 bøndene og åndsarbeiderne må slutte lag og vende seg mot den felles fiende monopolkapitalen - dagens og morgendagens 5. kolonne i vårt land!

En sann, varig og holdbar stabilisering kan bare utvikles og befestes på det grunnlag at enhver produksjonsøking kommer folket til gode, på det grunnlag
245 at det norske folk blir eier av sitt eget arbeidsprodukt, slik at vi i produksjonsprosessen fjerner selve kilden til krise, kaos, reaksjon og fascisme. En framsynt politikk fra vår regjering og vårt storting som forener arbeider og bonde, er den første elementære forutsetning for stabilisering av Norges økonomiske liv. Vårt folk, det norske folk, har i dag, etter okkupasjonsårenes
250 lange mørke natt, historisk rett til å stille dette elementære krav til vår konstitusjonelle regjering og vårt konstitusjonelle storting.

La oss i fellesskap utvikle en politikk som forener arbeider, bonde og arbeider!

255 De nærmeste oppgaver på det økonomiske område blir derfor:

1. I samsvar med landsorganisasjonens lønnskrav og med utgangspunkt i de individuelle lønnstillegg som arbeidsgiverne allerede har gitt utover de tariff-festede lønninger, må en reise krav om at en del av disse individuelle lønnstillegg
260 blir tariff-festet. Det samme må også de arbeidere gjøre som ikke har oppnådd individuelle lønnstillegg. Det er av særlig betydning at de fagorganiserte arbeidere og arbeiderklassen i sin helhet, understøtter bøndenes priskrav og

265 jamnstellingskrav, bl.a. ved sammen med bøndene å vende seg til regjeringen og
be om at den opptar forhandlinger med bøndene og deres organisasjoner, for på
den måte å få løst bøndenes interessekrav uten konflikter og streik.

Denne politikk som tar sikte på å forene arbeiderne og bøndene i deres felles
eksistenskamp, må føres inn i kommune- og herredsstyrene og i samsvar med
270 det må en fremme krav til regjeringen og stortinget.

2. Arbeiderne, såvel som bøndene og åndsarbeiderne, må se det som et
hovedspørsmål å få reist en folkebevegelse med sikte på å organisere en effektiv
priskontroll sammen med statens prisdirektorat. Overalt i kommunene må en
275 opprette kontrollnemnder, som består av representanter oppnevnt av
kommunestyrene og representanter oppnevnt av det arbeidende folks
masseorganisasjoner, f.eks. fagorganisasjonen, bøndenes organisasjoner,
kvinnernes organisasjoner, åndsarbeidernes organisasjoner, kooperasjonen, osv.,
som nytter sine organisasjoner fullt ut, eventuelt ved å velge de nødvendige
280 hjelpeorganer for å gjøre priskontrollen helt effektiv.

3. Forsterke arbeidet med å organisere produksjonsutvalg i alle bedrifter, og
gjøre produksjonsutvalgene til virkelige produksjonsorganer, som blir bæreren
av en rasjonell og aktiv produksjonspolitik i den enkelte bedrift i den enkelte
285 industri og i landets økonomiske liv som helhet. Parallelt hermed må
produksjonsutvalgene tilkjempe seg stadig større og større innflytelse og
myndighet, i samsvar med utviklingen av produksjonsutvalgenes skapende
produksjonspolitik.

290 Parolen blir:

Stabilisering - for og med folket - mot monopolkapitalen og reaksjonen.

295

Kilde

Pettersen, Arne (red.) (1983): Norske rothoggere - Bruddstykker fra den revolusjonære arbeiderbevegelsen,
s.241-247, Oslo: Falken

300

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/stabilisering-for-og-med-folket-mot-monopolkapitalen-og-reaksjonen>